

EPİLEPSİLİ HASTALARIN HASTALIKLARI KONUSUNDAKİ BİLGİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Hülya BAYBEK*, bhulya@mu.edu.tr
Nilgün TURASAY**, tnilgun@mu.edu.tr
Mursayettin EKSEN*, meksen@mu.edu.tr
İnci BOZYER**, ibozyer@mu.edu.tr
Öznur TUNÇ***

ÖZET

Araştırma, epilepsili hastaların hastalıkları konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak planlandı. Araştırmanın evrenini Muğla il merkezinde oturan epilepsili hastalar oluşturdu; Muğla Devlet Hastanesi Nöroloji kliniği ve EEG laboratuvarına 12.01.2003 ve 12.03.2003 tarihleri arasında başvuran 50 hasta örnekleme alındı. [1]

Çalışmada epilepsi hastalarının epilepsi hastalığını bilme durumları 48 puan üzerinden 30.84 ± 6.11 olarak tespit edildi. Hastaların cinsiyetleri ($t=0.110$), yaşları ($f=1.708$), eğitim durumları ($f=2.229$), meslekleri ($f=1.520$), hastalık ilk fark edildiğinde başvuru yeri ($KW=5.095$), daha önce epilepsi konusunda bilgi alma durumları ($t=1.724$), bilgi alınan kaynak ($f=1.238$), geçirilen nöbet tipi ($t=1.624$), nöbet geçirme sıklığına ($f=1.418$) göre bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmedi ($p>0.05$). [2]

Anahtar kelimeler: Epilepsi, Bilgi düzeyi [3]

Hülya BAYBEK, Nilgün TURASAY, Mursayettin EKSEN, İnci BOZYER, Öznur TUNÇ: *Epilepsili Hastaların Hastalıkları Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi*

GİRİŞ

Beyin hücreleri arasındaki uyumlu çalışma, elektriksel sinyallerle sağlanır. Epileptik nöbet, beyindeki hücrelerin kontrol edilemeyen, ani, aşırı ve anormal deşarjlarına bağlı olarak ortaya çıkan bir durumdur. Nöbetin nedeni, bir tür beklenmeyen elektriksel uyarı olarak düşünülebilir (Antiepileptik Tedavi ve Temel Prensipleri, www.meds.ktu.edu.tr, 2001, Epilepsi, www.gata.edu.tr, Ankara, 2002, Epilepsi, www.med.gazi.edu.tr, 2002, Wirner, Lewitt 1986). Epileptik nöbetler bazen açık bir nedenle uyarılabilir, bazen hiçbir neden olmadan ortaya çıkarlar (Karadakovan 1993,Özkan 1981). [4]

Dünyanın her bölgesinde, her cinste, her yaşta, yaklaşık yüz kişide bir oranında görülebilen bir hastalıktır.Yurdumuzda ortalama 600 000 dolayında epilepsi hastası olduğu sanılmaktadır (Antiepileptik Tedavi ve Temel Prensipleri, www.meds.ktu.edu.tr,2001,Epilepsi, www.gata.edu.tr,2002, Özkan 1981, Epilepsi, istabip.org.tr, 2002). Epilepsi kronik bir hastalık olduğundan önemli bir bölümü uzun yıllar, bir kısmı da yaşam boyu tedavi gerektirmektedir. Bu da, ilaç, tetkik, hastane, ilaç plazma düzeylerinin ve tedavinin izlenmesinde belirli aralarla yapılması gereken incelemeler, ulaşım, iş gücü kaybı ya da işsiz kalma, hayat kalitesinde düşme gibi doğrudan ya da dolaylı giderler, kayıplar dikkate alındığında hastaya, ailesine, kurumlara ve topluma önemli bir yük getirmektedir (Arpacı 1999). [5]

Tüm diğer kronik hastalıklarda olduğu gibi hasta ve aile, epilepside de uyum sorunları yaşamaktadır. Nöbetler kontrol altına alınsa bile, ailelerin hastalığa ilişkin yanlış bilgileri, korkuları ve nöbetlerin tekrarlayacağı konusundaki kaygılar sürer ve ailenin hastalığa uyum sürecini etkiler. Bireyin rahatsızlığının bilincinde olarak, gözetim altında olması, rahatsızlığı hakkında tam olarak bilgi edinmesi yaşantısının ileriki dönemlerinde ortaya çıkabilecek ruhsal sorunları engelleyebilir (Kobyay 1987). [6]

Epilepsi konusunda eğitilmiş kişi sayısı ne kadar artarsa, bu hastalara karşı önyargılarımız azalacak ve acil müdahale sırasında yapılan yanlışlara rastlanmayacaktır. Bu nedenle, epilepsili hastaların ve yakınlarının hastalık, ilaçları düzenli kullanmanın önemi, ilaçların olası yan etkileri ve toksisite belirtileri, stres, alkol kullanımı gibi nöbetleri başlatabilecek etmenler, nöbet sırasında yapılması gerekenler, hastayı ve hastalığı tanıtan bir kart taşımalarının önemi konusunda eğitilmeleri önem taşımaktadır. (Epilepsi, [www. Turkepilepsi.org.tr](http://www.Turkepilepsi.org.tr) 2001). [7]

Hülya BAYBEK, Nilgün TURASAY, Mursayettin EKSEN, İnci BOZYER, Öznur TUNÇ: *Epilepsili Hastaların Hastalıkları Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi*

AMAÇ

Epilepsili hastaların hastalıkları konusunda bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla planlandı. [8]

MATERYAL VE METOD

Araştırma, epilepsili hastaların hastalıkları konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel olarak planlandı. İlgili kurumlardan yazılı izin, hastalara çalışmanın amacı açıklanarak sözlü izinleri alındı. [9]

Çalışmanın evrenini Muğla il merkezinde oturan ve 12.01.2003 ve 12.03.2003 tarihleri arasında Muğla Devlet Hastanesi Nöroloji Kliniği ve EEG laboratuvarına başvuran epilepsili hastalar oluşturdu. Belirtilen tarihler arasında Muğla Devlet Hastanesi Nöroloji Kliniği ve EEG laboratuvarına başvuran 50 hasta örnekleme oluşturdu. İl merkezinde bulunan 1 ve 2 nolu sağlık ocaklarına kayıtlı epilepsi hastasının bulunmaması, Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanesinde EEG laboratuvarının bulunmaması ve araştırmanın yürütüldüğü tarihlerde Nöroloji Kliniğinde epilepsi tanısıyla yatan hasta olmaması nedeniyle örneklem Muğla Devlet Hastanesi Nöroloji Kliniği ile sınırlandırıldı. [10]

Çalışmada hastaların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 9 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu (KBF) ve hastaların epilepsinin tanımı, tedavisi, belirtileri, nöbet sırasında yapılması ve yapılmaması gereken durumlar, hastaların dikkat etmesi gereken durumlar konusunda bilgilerini ölçmeye yönelik 48 sorudan oluşan ve araştırmacılar tarafından ilgili literatürlerden (Büyükçoban 1990, Değirmenci 1986, Kobya 1987) yararlanılarak hazırlanan Bilgi Düzeyi Ölçme Formu (BDÖF) kullanıldı. [11]

Anket formunun ön uygulaması 20.11.2002 ve 26.12.2002 tarihleri arasında Muğla Devlet Hastanesi Nöroloji Kliniği ve EEG laboratuvarına başvuran 25 hasta üzerinde yapıldı, anlaşılmayan ifadeler yeniden düzenlendi (Cronbach's Alpha=0.7857). [12]

Anket birebir görüşme tekniği kullanılarak uygulandı, bir anketin cevaplandırması yaklaşık 10 dakika sürdü. [13]

BDÖF'nin değerlendirilmesinde her doğru cevaba "1 puan", yanlış cevaplara ya da boş bırakılan sorulara "0 puan" verilerek hastaların toplam bilgi puanı hesaplandı. 48 puan üzerinden yapılan değerlendirmede, 0-16 puan arası alanlar "Az Bilen", 17-32 puan arası alanlar "Bilen", 33-48 puan arasında alanlar "Çok Bilen" olarak gruplandırıldı. Veriler bilgisayarda SPSS 10.0 paket programında değerlendirildi. Çalışmada bilgi puanı bağımlı değişken; cinsiyet, yaş, eğitim durumu,

Hülya BAYBEK, Nilgün TURASAY, Mursayettin EKSEN, İnci BOZYER, Öznur TUNÇ: Epilepsili Hastaların Hastalıkları Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi

meslek, hastalık ilk fark edildiğinde başvuru yeri, bilgi alma durumu, bilgi aldığı kaynak, geçirilen nöbet tipi, nöbet geçirme sıklığı bağımsız değişken olarak kullanıldı. [14]

Bağımsız değişkenlerden alt gruplarının sayısı 2'den fazla olanlarda gruplar arasındaki farkın önemliliğini saptamak üzere parametrik verilerde Tek Yönlü Varyans Analizi (Oneway Analysis of Variance-ANOVA), non-parametrik verilerde Kruskal Wallis (KW) testi, alt grup sayısı 2 olanlarda Independent Samples t testi kullanıldı. [15]

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmada epilepsi hastalarının epilepsi hastalığı konusundaki bilgi puanları 48 puan üzerinden 30.84 ± 6.11 olarak bulundu. [16]

Tablo 1. Epilepsili Hastaların Epilepsiyi Bilme Durumlarına Göre Dağılımı

Bilme Durumları	n	%
Az Bilen(0-16)Puan	1	2.00
Bilen(17-32)Puan	28	56.00
Çok Bilen(33-48)Puan	21	42.00
Toplam	50	100.00

Epilepsili hastaların epilepsi hastalığı konusundaki bilgi düzeylerinin dağılımı incelendiğinde (Tablo 1); %56'sının "Bilen", %42'sinin "Çok Bilen" grupta yer aldığı belirlendi. [17]

Çalışmada epilepsili hastaların cinsiyetlerine göre bilgi puanlarının dağılımına bakıldığında (Tablo 2); %58'inin erkek olduğu ve kadınların daha yüksek puan aldığı (30.95 ± 6.41), cinsiyete göre bilgi puanlarının karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulundu ($p > 0.05$). [18]

Araştırmada epilepsili hastaların %34'ünün 21-30 yaş grubunda olduğu, en yüksek bilgi puanını 31.44 ± 3.81 puan ile 41-50 yaş grubunda olanların aldığı, yaş gruplarına göre bilgi puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ($p > 0.05$) tespit edildi (Tablo 2). [19]

Çalışmada epilepsili hastaların eğitim durumlarına göre bilgi puanlarının dağılımına bakıldığında (Tablo 2); %42'sinin lise mezunu olduğu, en yüksek bilgi puanını (37.00 ± 6.42) yükseköğretim mezunu hastaların aldığı, eğitim durumları ile bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edildi ($f=2.229$, $p > 0.05$). Yükseköğretim mezunu hastaların bilgi düzeylerinin daha yüksek olmasının, eğitim düzeyi yükseldikçe hastalıkları hakkında bilinçlenme

Hülya BAYBEK, Nilgün TURASAY, Mursayettin EKSEN, İnci BOZYER, Öznur TUNÇ: Epilepsili Hastaların Hastalıkları Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi

düzeyinin artmasından, araştırıp öğrenme isteklerinin fazla olmasından kaynaklanabileceği düşünüldü. [20]

Araştırmada epilepsili hastaların %24'ünün memur olduğu, en yüksek bilgi puanını (34.33 ± 3.87) memurların aldığı, epilepsili hastaların mesleklerine göre bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı ($p > 0.05$) belirlendi (Tablo 2). Memur olan epilepsili hastaların %91.66'sının daha önce hastalıkları ile ilgili bilgi almaları ve %75'inin bu bilgiyi sağlık personelinin almış olmaları nedeniyle bilgi puanlarının yüksek olduğu düşünüldü. [21]

Tablo 2. Hastaların Cinsiyet, Yaş, Eğitim Durumu ve Mesleklerine Göre Bilgi

Puanlarının Dağılımı (n=50).

Özellikler	n	%	X±SS	İstatistiksel analiz
Cinsiyet				
Kadın	21	42.00	30.95±6.41	t=0.110, p=0.817
Erkek	29	58.00	30.76±5.99	
Toplam	50	100.00	30.84±6.11	
Yaş				
15-20	8	16.00	26.63±6.63	f=1.708, p=0.165
21-30	17	34.00	31.41±6.14	
31-40	15	30.00	31.33±5.95	
41-50	10	20.00	31.44±3.81	
Toplam	50	100.00	30.84±6.11	
Eğitim Durumu				
Formal Eğitimi Olmayanlar	1	2.00	29.00±00.00	f=2.229, p=0.68
Okur-Yazar	2	4.00	31.00±1.41	
İlkokul Mezunu	12	24.00	27.58±4.17	
Ortaokul Mezunu	8	16.00	30.00±4.93	
Lise Mezunu	21	42.00	31.33±6.67	
Yüksekokul Mezunu	6	12.00	37.00±6.42	
Toplam	50	100.00	30.84±6.11	
Meslek				
Memur	12	24.00	34.33±3.87	f=1.52, p=0.212
İşçi	8	16.00	29.63±4.24	
Serbest Meslek	11	22.00	30.91±7.34	
Ev Hanımı	8	16.00	29.50±5.21	
Öğrenci	11	22.00	28.82±7.68	
Toplam	50	100.00	30.84±6.11	

Hülya BAYBEK, Nilgün TURASAY, Mursayettin EKSEN, İnci BOZYER, Öznur TUNÇ: Epilepsili Hastaların Hastalıkları Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi

Çalışmada epilepsili hastaların hastalık ilk fark edildiğinde %68'inin doktora, %20'sinin önce hocaya, sonra doktora başvurdukları tespit edilmiştir (Tablo 3). İlk önce doktora başvuran hastaların daha fazla olmasına rağmen, paramedikal yöntemlere başvurma eğiliminin hala geçerliliğini sürdürdüğü düşünüldü. [22]

Tablo 3. Hastaların Hastalık İlk Fark Edilince Başvurdukları Yer, Bilgi Alma ve Bilgi Kaynağına Göre Bilgi Puanlarının Dağılımı

Özellikler	n	%	X±SS	İstatistiksel analiz
Başvurulan Yer				
Doktor	34	68.00	31.82±6.74	KW=5.095, p=0.278
Önce Doktor Sonra Hoca	10	20.00	30.00±3.09	
Ebe-Hemşire	2	4.00	23.00±5.66	
Komşu-Akraba	3	6.00	29.00±3.46	
Diğer	1	2.00	27.00±0.00	
Toplam	50	100.00	30.84±6.11	
Bilgi Alma Durumu				
Evet	36	72.00	31.75±5.15	t=1.724, p=0.283
Hayır	14	28.00	28.50±7.81	
Toplam	50	100.00	30.84±6.11	
Bilgi Alınan Kaynak				
Doktor	30	83.33	28.50±7.81	f=1.238, p=0.307
Ebe-Hemşire	2	5.56	32.00±5.25	
Gazete-Dergi	4	11.11	28.00±4.24	
Toplam	36	100.00	31.75±5.15	

Araştırmada epilepsili hastaların hastalık ilk fark edildiğinde başvurdukları yere göre bilgi puanlarının dağılımına bakıldığında (Tablo 3); en yüksek bilgi puanını (31.82±6.74) doktora giden hastaların aldığı, ilk başvuru yere göre bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlendi (p>0.05). İlk olarak doktora başvuran hastaların bilgi puanlarının yüksek olmasında, bu hastaların %67.64'ünün lise ve yüksekokul mezunu olmasından ve epilepsi konusunda uzman kişiler tarafından yapılan eğitimin kişiler üzerinde daha etkili olmasından kaynaklanabileceği düşünüldü. [23]

Epilepsili hastaların hastalıkları konusunda bilgi alma durumlarına bakıldığında (Tablo 3); %72'sinin daha önce epilepsi hakkında bilgi aldığı, en yüksek bilgi puanını (31.75±5.15) bu hastaların

Hülya BAYBEK, Nilgün TURASAY, Mursayettin EKSEN, İnci BOZYER, Öznur TUNÇ: Epilepsili Hastaların Hastalıkları Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi

aldığı, daha önce bilgi alma durumları ile bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edildi ($p>0.05$). [24]

Çalışmada epilepsili hastaların bilgi aldıkları kaynağa göre dağılımları değerlendirildiğinde (Tablo 3); %83.33'ünün hastalıkları ile ilgili bilgiyi doktordan aldığı, gazete-dergi, ebe-hemşire gibi kaynaklardan yararlananların az olduğu, komşu-akrabadan bilgi alan hastanın hiç olmadığı, en yüksek bilgi puanını (32.00 ± 5.25) ebe-hemşireden bilgi alan hastaların aldığı, bilgi alınan kaynağa göre bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirlendi ($p>0.05$). [25]

Araştırmada epilepsili hastaların %70'inin generalize epilepsi geçirdiği, bu hastaların bilgi puanlarının daha yüksek olduğu, geçirilen nöbet tipine göre bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı ($p>0.05$) tespit edildi (Tablo 4). [26]

Tablo 4. Hastaların Geçirdikleri Nöbet Tipi ve Sıklığına Göre Bilgi Puanlarının Dağılımı (n=50).

Nöbet Tipi	n	%	X±SS	İstatistiksel analiz
Generalize Epilepsi	35	70.00	31.74±5.38	t=1.624, p=0.53
Kısmi Epilepsi	15	30.00	28.73±7.31	
Toplam	50	100.00	30.84±6.11	
Nöbet Sıklığı				
Günde bir	3	6.00	30.33±8.50	f=1.41, p=0.230
Günde birden fazla	9	18.00	29.44±6.67	
Haftada bir	16	32.00	30.88±4.63	
Ayda bir	12	24.00	30.00±5.05	
3-6 ayda bir	4	8.00	30.50±4.20	
Yılda bir	3	6.00	29.67±5.18	
2 yıl ve üzeri	3	6.00	40.83±6.66	
Toplam	50	100.00	30.84±6.11	

Çalışmada epilepsili hastaların nöbet geçirme sıklığına göre bilgi puanlarının dağılımına bakıldığında (Tablo 4), hastaların %32'sinin haftada bir nöbet geçirdiği, en yüksek bilgi puanını (40.83 ± 6.66) iki yıl ve daha uzun süre ara ile nöbet geçiren hastaların aldığı belirlendi. Epilepsili hastaların nöbet geçirme sıklığına göre bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadı ($p>0.05$). [27]

Hülya BAYBEK, Nilgün TURASAY, Mursayettin EKSEN, İnci BOZYER, Öznur TUNÇ: *Epilepsili Hastaların Hastalıkları Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi*

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda, epilepsili hastaların epilepsi konusunda bilgi düzeylerinin yeterli olduğu; 41-50 yaş grubunda, yüksekokul mezunu, memur, hastalık ilk fark edildiğinde doktora başvuran, daha önce epilepsi hakkında bilgi alan ve bu bilgilerini ebe-hemşireden edinen, generalize epilepsili, iki yıl ve daha uzun süre ara ile nöbet geçiren hastaların bilgi puanlarının yüksek olmasına rağmen cinsiyet, meslek, yaş, eğitim durumu, hastalık ilk fark edildiğinde başvuru yeri, bilgi alma durumu, bilgi alınan kaynak, geçirilen nöbet tipi, nöbet geçirme sıklığı ile bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlendi. [28]

- Yapılacak olan sağlık taramaları ile toplumdaki gizli epilepsi vakalarının tespit edilmesi
- Yeni tespit edilen hastaların hastalıkları konusunda eğitilmesi
- Bu eğitim programlarında görev alacak personele hizmet içi eğitim verilmesi
- Kitle iletişim araçlarından yararlanılarak halka epilepsinin kontrol altına alınabilen ve tedavi edilebilen bir hastalık olduğu bilincinin kazandırılması
- Böylece paramedikal yöntemlere başvuruların azaltılması önerilebilir. [29]

Hülya BAYBEK, Nilgün TURASAY, Mursayettin EKSEN, İnci BOZYER, Öznur TUNÇ: Epilepsili Hastaların Hastalıkları Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi

KAYNAKLAR

- 1-Antiepileptik Tedavi ve Temel Prensipleri, (www.meds.ktu.edu.tr),2001.
 - 2-Epilepsi, (www.gata.edu.tr) Ankara,2002.
 - 3-Epilepsi, (www.med.gazi.edu.tr), Ankara,2002.
 - 4-Wirner, H., Lewitt, L.; Nöroloji, Çev., Zileli, T., Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Nurol Matbaası, Ankara, 1986.
 - 5-Karadakovan, A.; Sinir Sistemi Hastalıkları ve Hemşirelik Bakımı, Saray Medikal Yayıncılık, İzmir, 1993.
 - 6-Özkan, T.; Epilepsi, Bozak Basımevi, İstanbul, 1981.
 - 7-Epilepsi, (istabip.org.tr), 2002.
 - 8-Arpacı, B.; Epilepsili Hastanın Ekonomik Yönü, Epilepsi Dergisi, 5, 2, 80-84, 1999.
 - 9-Kobyay, H.; 6-12 Yaş Epilepsili Çocuğa Sahip Ailelerin Hastalığa İlişkin Bilgi, Uygulama ve Yaşadıkları Güçlüklerin Belirlenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Bölümü, Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara, 1987.
 - 10-Epilepsi, (www. Turkepilepsi.org.tr), 2001.
 - 11-Büyükçoban, S.; 60 Epileptik Çocuğun Anne ve Babasının Epilepsiye İlişkin Bilgi, Tutum ve Tepkileri,İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü, Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi,İstanbul,1990.
 - 12- Değirmenci, N.; Bireylerin Epilepsi Hastalığı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Saptanması, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Programı Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1986. [30]
- *Muğla Üniversitesi,Muğla Sağlık Yüksekokulu,Öğretim Üyesi,MUĞLA [31]
- **Muğla Üniversitesi,Muğla Sağlık Yüksekokulu,Öğretim Görevlisi,MUĞLA [32]
- ***Hemşire [33]